

BALMAGASINET

Medlemsblad Mars 2020

Föreningen Ryttarens torvströfabrik

Öppettiderna på Ryttaren 2020

Styrelsen har beslutat om följande öppettider under turistsäsongen 2020:

Torvens dag: 5 sept kl. 10-16.

11, 12, 18, 19, 25 och 26 juli, 1 och 2 augusti kl. 15.00 med visning.

Vi tar gärna emot grupper på andra tider under juni, juli, augusti och september.

För mer information ring 070-516 30 39 eller 070-23 60 584, eller på www.ryttaren.nu

Årsmöte den 28 mars 2020

kl 14.00 i Kättilstorps bygdegård

Kallelse till Årsstämma 2020

Föreningen Ryttarens Torvströfabrik inbjuder härmed till ordinarie årsstämma lördagen den 28 mars 2020 kl. 14.00 i Kättilstorps bygdegård, Kättilstorp
Föreningen bjuder på kaffe med dopp.

Förslag till dagordning:

1. Mötets öppnande
2. Fråga om mötet har utlysts på rätt sätt
3. Fastställande av dagordning
4. Fastställande av röstlängd för mötet
5. Val av mötesfunktionärer (ordförande, sekreterare och justeringsmän)
6. Styrelsens verksamhetsberättelse
7. Bokslut för det gångna verksamhetsåret
8. Revisorernas berättelse
9. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen det gångna verksamhetsåret
10. Val:
 - a) Val av 4 styrelseledamöter för en tid av 2 år
 - b) Val av ordförande för 2020
 - c) Val av 2 revisorer för 2020
 - d) Val av valberedning för 2020
11. Medlemsavgift för 2021
12. Beslut om firmatecknare för föreningen
13. Verksamhetsplan för 2020
14. Övriga frågor
15. Avslutning

Föreningsinformation

Föreningen Ryttarens Torvströfabrik
c/o Karl-Hugo Fogelberg
Yllestad Källeryd 2
52195 Kättilstorp
Tel. 070 516 30 39
Hemsida www.ryttaren.nu
Bankgiro 5253-5416
Medlemsavgifter:
Enskild medlem 100 kr, familj 200 kr

Arbetsdagar 2020:
www.ryttaren.nu för mer information
eller ring 070 516 30 39

Medlemsavgift

Föreningen Ryttarens Torvströfabrik
Mikael Jonsson
Tel 0703 63 43 63

Tack för att ni stöder oss genom att vara medlemmar.
Medlemsavgiften för år 2020 är:
100:- för enskild medlem
200:- för familjemedlemskap

Ange medlemmens namn och bostadsort som
betalningsreferens

Betala via Bankgiro 5253-5416
eller

Swisha: 123 575 05 67

Ordföranden har ordet

Året som gått.

Inget år är det andra likt. Vissa år har det hänt saker som för evigt etsat sig fast i minnet och andra år har det varit en vardaglig lunk där allt bara flyter på enligt plan. 2019 blev väl ett år lite mitt emellan. Visningssäsongen var vår 21:a och antalet guidade besökare låg på en normal nivå, omkring 450.

En händelse under sommarens visningar glömmar vi i alla fall inte! Det var en söndag i juli när det dök upp nästan 60 besökare. Eftersom vi bara kan ta 40 passagerare i ett tåg fick vi ringa in en extra lokförare, starta upp Harteliusloket och hänga på vår VIP-vagn och köra extratåg. En kul händelse med mycket liv och rörelse som verkligen uppskattades av våra besökare den dagen. Några andra händelser från året som måste nämnas:

- Vi har förnygrat i styrelsen! Ny styrelsemedlem vid årsmötet blev Lisa Hartelius som valdes in efter avgående Karin Hartelius. Lisa är barnbarnsbarn till Ryttarens grundare Nils Hartelius. Det blir alltså fjärde generationen Hartelius som är med och styr på Ryttaren!

- Renoveringen av den gamla handelsboden är klar. Mer om detta inne i bladet!

- Motorn i sågverket gav upp under en sågning på försommaren. Under hösten har en ny motor kommit på plats och sågen är åter driftsatt.

Detta var en kort sammanfattning av året som gått. Nu laddar vi för en ny säsong. Eftersom vädret har varit behagligt har vi rivstartat det nya året med arbetsdagar redan i januari.

Det har aldrig hänt förut! Fortsätter det så blir 2020 kanske ett överraskningarnas år som vi aldrig glömmar!

Karl-Hugo Fogelberg/ordförande

Karin och Lisa Hartelius

Lisa Hartelius är medlemsutvecklare hos LRF i Jönköping. Just nu är hon mammaledig. Lisa bor på Grimstorp, i det fd tingshuset.

Gamla handelsboden på Ryttaren

Under året har ekonomibygnaden till den gamla förmansbostaden renoverats.

Byggnaden har inrymt förråd, utedass, vedbod, mm. för det hus som en gång i tiden var bostad för förmannen och ångmaskinisten. (Bostadshuset drabbades tyvärr av eldsvåda 1996 och brann ner till grunden).

En del av byggnaden har även använts som handelsbod. Det var nämligen så ordnat att handelsmannen i Sjövik kom upp till Ryttaren en dag i veckan med varor så att de boende här kunde handla det de behövde. Det var säkert en välkommen service, särskilt på sommaren när arbetet på mossen var som intensivast.

Restaureringsarbetet blev ganska omfattande eftersom byggnaden var rejält angripen av röta i både syll och väggar. Den hade även sjunkit ner och satt sig så att den både var sned och vind. Vi började med att gräva bort en mängd jord både inne och utanför byggnaden. Därefter vidtog snickeriarbetena. Arbetet avslutades med återfyllning med singel runt byggnaden och målning.

Alla snickeriarbeten utfördes av duktiga snickare från Svarteskogens entreprenad.

Markarbeten och målning gjordes av föreningens egna medlemmar.

Karl-Hugo Fogelberg

Foto: Karl-Hugo Fogelberg

Motorbyte i sågverket

På försommaren gav motorn i vårt sågverk upp andan. Under en sågning blev det helt plötsligt väldigt ljust runt motorn. Gnistor och eld sprutade ut. Vår sågmästare insåg dock snabbt situationens allvar, stängde av strömmen och släckte branden.

Den gamla motorns historia är lite oklar, men den tillverkades tidigt 1900-tal av Elektriska aktiebolaget, ECK, i Partille. Från början var den tillverkad för en periodicitet av 25 per/sek. Vad den användes till då vet vi inte. Det har framförts teorier om att den suttit i en spårvagn? 1941 omlindades den i alla fall av Statens Vattenfallsverk i Trollhättan till 50 per/sek. Så troligen installerades den i Ryttares sågverk då, någon gång på 40-talet. Den nya motorn är av fabrikat Busck med samma effect som den gamla, 30 hkr. Frågan är om den kommer att hålla lika länge?

När vi ändå skulle byta motor passade vi också på att göra nya friska fundament för motorn. Rötsvamparna hade under åren tillgodogjort sig det mesta av trävirket i den gamla ramen.

Karl-Hugo Fogelberg

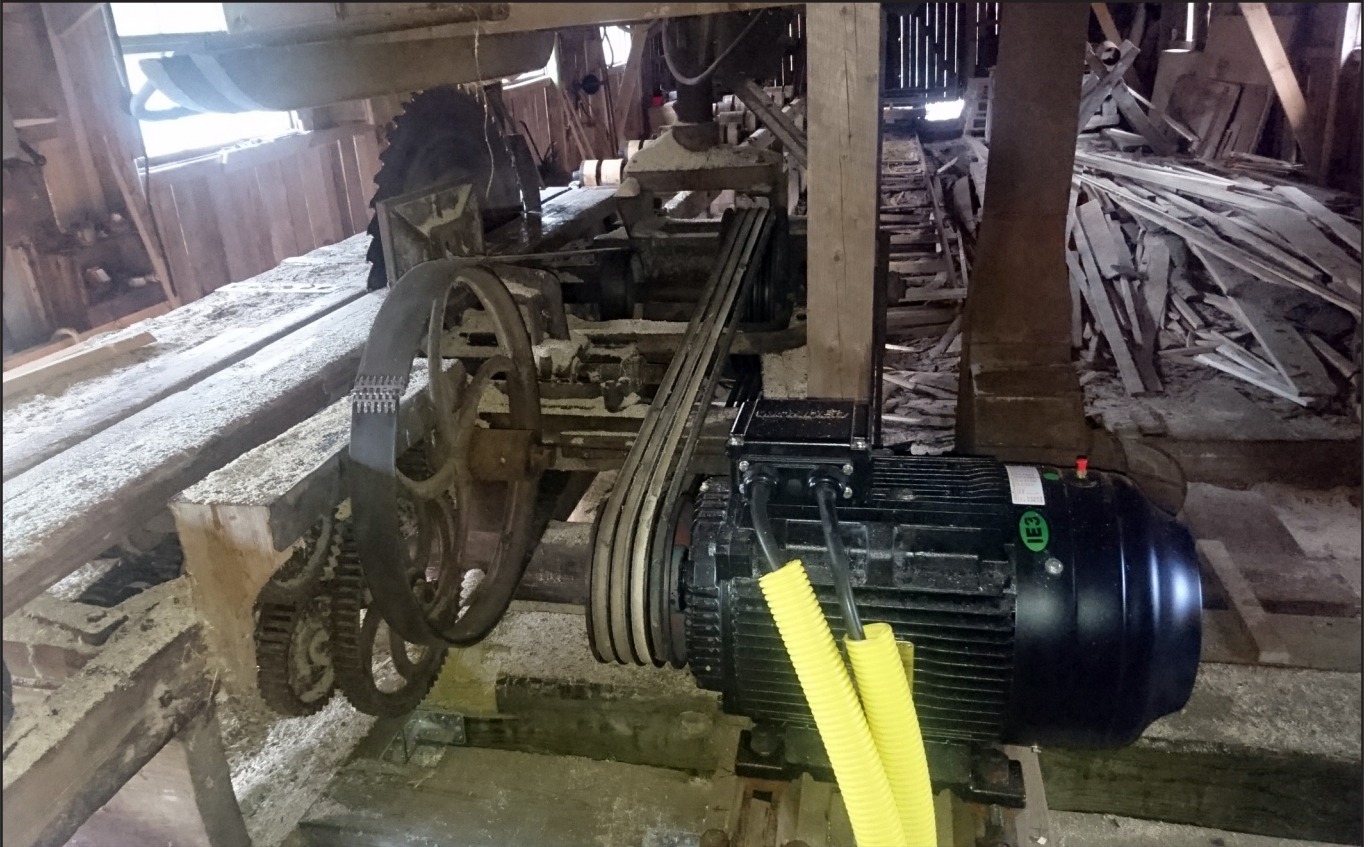

Foto: Karl-Hugo Fogelberg

En liten anekdot om när nuvarande fabrik byggdes upp efter branden 1946-47.

Nedanstående text är hämtad ur dokumentationen av Ryttarens torvströfabrik som gjordes 1998 på Göteborgs Universitet Avdelningen för kulturvård, "Torvströaktiebolaget Ryttaren, En jordnära fabrikmiljö." Det är Harry Lindgren som i ett avsnitt berättar om hur det var att arbeta och leva på Ryttaren på 1930-40-talen. Texten nedan är hämtad ur denna berättelse:

- Det brann ju nyårsnatten 46-47. Kl 12 startade det ungefär. Det brann ner totalt. Alla maskiner byttes ut. Det var en skrothandlare från Folkabo som köpte skrotet här. Det ligger i närheten av Tidaholm. Det var nya maskiner som sattes in igen. Och samme typen.

- När det brann här, då tog ju Han skog ur egen mark sågade ifrån. Allt är sågat här. Förutom en del pålar här inne i denna torvlada här. De kom från en gammal ladugård på Grimstorp. Det är hela stockar. De lades som bärlinor uppe i "öfsa" (hammarbandet) på ladugården på Grimstorp på den tiden.

- Efter branden -47 så byggdes allt upp igen men det var inget tak på denna delen men det var tak på den övre delen, på presshuset. När de var klara så långt så skulle de ha semester och det var en del jordbrukare som skulle hem och ordna med sitt hö och under den tiden, de skulle hålla en vecka eller nåt, det var inte så långt på den tiden, då blev det ett oväder som var fruktansvärt. Det kom väster i från och det lyfte upp alltihop här, lyfte hela fabriken. Torvladan lade sig ned över landsvägen och upp mot skogen. Då låg det nere alltihop igen. Trä och stolpar allt stod på sned. Då var Hartelius inte glad. Ovädret lyfte alltihop och så föll det ner. Stolparna står ju på sprintar här, sprintar som sitter i en hylsa här. Så det var ju inte så svårt att lyfta det, men det var ett ohyggligt oväder. Hade det bara varit väggar på hade det aldrig hänt

- Det var ett riktigt oväder, det var gyttja på mossen för det hade regnat. När jag kom uppe i skogen i kurva där så tänkte jag tusan var det såg konstigt ut, så lågt har aldrig taket varit, när jag kom fram dit fick jag ju se vad det var.

- Ture Hellberg han bodde ju här nere. Han kommer och går förbi här, varslar inte att det blåst ner förrän han kom fram till förmansbostaden. Då står frua utanför där och då sa hon att "vad hemskt det har bårt sej te", Vadå, sa Ture och tittade sig omkring. Fabriken har blåst ned, sa hon. Å, kors, sa han, det såg jag inte.

Men jag säger inget om det för det hade regnat och han var sur och ville hem.

- Tar det eld i mossen kan det bli riktigt besvärligt för det torkar och brinner och torkar och brinner. Så ligger det och pyr, särskilt när det kommer ner i bränn-torv. Strötorg är inte så farligt men bränntorva den är för jäklig. Det har hänt att åskan tänt här någon gång här bort i sockna men det tog flera veckor innan de fick släckt.

Rökförbud på mossen har det inte vart men de känner ju till det, gubbarna, så de gick ner i mossbotten och satte sig, för där är det lite fuktigare men det har sina risker.

- Slår åskan ner i rälsen så sticker den med en bit, det går undan, sen gräver den sig ner i mossen. Det är nog vatten som drar, kan jag tro. När åskan gick fick man undvika att vara ute med tåget på mossen.

Det var den här fabriken, som finns på fotona nedan, som brann ner på nyårsafton 1946-47. Den byggdes 1934 efter att den första fabriken brunnit ner detta år och uppfördes betydligt större än både sin föregångare och den nuvarande fabriken. På fotona syns maskinhuset tydligt och den höga skorstenen den hade då. Ångmaskinen som den härbärgerade var sedan länge borta och ersatt av Gullspångskraft men skorstenen fanns kvar till tidigt 1980-tal då den revs ned. Maskinhuset är idag den enda byggnad som har varit med sedan Torfströaktiebolaget Ryttaren anlades 1906.

Fabriken och arbete på 1910-talet

Förr kunde man få sina svart-vita fotografier färglagda vilket var ett tidsödande arbete. Idag görs detta lätt och snabbt med hjälp av datorprogram. Här har MyHeritage hjälpt till.

